

Nr 765

Av herr **Hellström m. fl.**, *angående den kommunala bostadsförmedlingen.*

(Lika lydande med motion nr 657 i Första kammaren)

Ett viktigt bostadspolitiskt mål är att främja en jämn social struktur i bostadsområdena. På senare tid har emellertid undersökningar påvisat klara tendenser i vissa svenska städer till en förhållandevis omfattande kategorisering av bostadsområden efter hushållsinkomster. I vissa områden torde man kunna tala om en social "bostadssegregation". En dylik kategorisering förstärker ofta de sociala problem som kan ha givit upphov till kategoriseringen. Bostadsområden med övervägande andel låginkomsttagare kan i vissa avseenden få försämrat underhåll och krympande privat service; extremfallet är de "onda cirklar" som skapar slum. En omfattande bostadskategorisering försvårar kontakter och förståelse mellan olika samhällsgrupper.

En viss kategoriindelning av bostadsområden efter inkomst, utbildning m. m. har funnits sedan lång tid tillbaka. Vad som särskilt uppmärksammas den senaste tiden är att kategoriseringen i vissa områden har en sådan omfattning att *grundskolans* mål om en allsidig social sammansättning i skolor och klasser försvårats eller omöjliggjorts. En rad undersökningar från Stockholm, Göteborg, Malmö och ytterligare några städer visar oroande tendenser till homogen socialgruppssammansättning i olika skolor och klasser, vilket givetvis återspeglar den ojämna inkomstfördelningen i skolornas upptagningsområden. Även här kan skönjas ansatser till s. k. onda cirklar. Kategoriseringen är skadlig inte endast därigenom att barnen får en snäv samhällskontakt utan också genom en förstärkning av vissa negativa faktorer; klasser, där en majoritet av barnen kommer från hem som saknar studievana ger för de enskilda individerna på längre sikt sämre resultat än från denna synpunkt blandade klasser. På motsvarande sätt kan de barns försprång ökas vilka i hemmen givits en viss studieträning och studieinriktad miljö. Undersökningar från Stockholm och Malmö kan vidare tolkas så, att skolor i låginkomstområden är mindre attraktiva för lärare än andra skolor. Några bestämda slutsatser är emellertid svåra att dra av det fåtal undersökningar som hittills gjorts i detta avseende; det är emellertid obestridligt att andelen lärare utan kompetensgivande examen på samtliga klassnivåer är avsevärt högre vid skolorna i Stockholms söderort än i city

och västerort; genomsnittsinkomsten i söderort ligger väsentligt lägre än i det övriga Stockholm.

Av grundläggande betydelse för att häva bostadskategoriseringen på lång sikt är självfallet en allmän inkomst- och förmögenhetsutjämning i samhället. Med nuvarande sneda inkomstfördelning och inom ramen för dagens bostadspolitiska prissystem och fördelningsmekanismer blir vissa åtgärder med långsiktig verkan särskilt angelägna: det är viktigt att kommunernas översiktliga planering sker på ett sådant sätt att olika typer av bebyggelse och byggherrar blandas, så att stora homogena villa-, småhus-, flerfamiljshusområden undviks liksom att insatslägenheter blandas med hyreslägenheter, stora lägenheter med små lägenheter o. s. v. Kommunala initiativ är i detta avseende angelägna liksom statliga bestämmelser. Reducerade hyreskostnader för låginkomsttagare, såväl barnfamiljer som andra, genom successivt vidgade bostadsbidrag är också av stor betydelse.

Förslag till åtgärder av långsiktig art för att minska kategoriseringens omfattning särskilt på planeringsområdet torde kunna väntas från den statliga bygglagutredningen, servicekommittén och saneringsutredningen. Inom utbildningsdepartementet pågår vidare utredningsarbete som syftar till att föreslå åtgärder inom skolpolitikens område som kan bidra till att dämpa bostadssegregationens effekter.

Det är emellertid angeläget att åtgärder för att minska kategoriseringens omfattning vidtas även på kort sikt, även om möjligheterna här synes begränsade. Det är särskilt angeläget att kommunala och statliga organ inte genom egna åtgärder bidrar till att skärpa bostadskategoriseringen. I detta sammanhang har uppmärksamats de inkomstspärrar för boende som tillämpats även i enstaka kommunala bostadsföretag. I denna motion skall beröras en annan begränsad aspekt på kommunernas handlande.

Den kommunala bostadsförmedlingen

De kommunala bostadsförmedlingarna intar enligt motionärernas mening en alltför passiv hållning till de problem som diskuterats ovan. Målet att åstadkomma en mer allsidig social sammansättning i bostadsområdena — eller i vart fall söka förhindra en skärpning av kategoriseringen — kan vanligen inte sägas prägla förmedlingsverksamheten. Det är angeläget att förmedlingen, med de begränsade möjligheter som står till buds, söker sträva efter en fördelningsprincip enligt vilken olika slags boendegrupper, pensionärer, handikappade, barnfamiljer, låg- och höginkomsttagare, i möjligaste mån tilldelas lägenheter i samma områden. De nya bostadsbidragsformerna ger förmedlingarna bättre möjligheter än tidigare att eftersträva en sådan fördelningsprincip. Det bör i detta sammanhang åvila förmedlingarna att själva ta initiativ till att undersöka vilka av de köande som är berättigade till de olika bidragsformerna. — En dylik förmedlingsprincip skulle i förhållande till nuläget stärka de ekonomiskt svagas ställning och öka låginkomsttagarnas valfrihet på bostadsområdet.

I vissa fall har kommunala bostadsförmedlingar inte endast passivt förmedlat lägenheter utan hänsyn till kategoriseringseffekter utan i någon mån även fungerat som serviceorgan åt olika hyresvärdar, varigenom en viss ytterligare skärpning av kategoriseringen kan ha blivit följden. En undersökning företagen av Stockholms stads fastighetskontor visade sålunda att förmedlingskontoret i Stockholm redan innan hyresvärd tillställdes förslag om bostadsanvisning hade gjort ett visst urval bland de bostadssökande med hänsyn till hyresvärdarnas krav i skilda hänseenden i stället för att aktivt uppmana hyresvärdarna att acceptera föreslagna hyresgäster.

Inrättande av kommunal bostadsförmedling är i huvudsak en frivillig kommunal angelägenhet. I samband med införandet av nya statliga bostadslånebestämmelser — innebärande att en kommun kan ställa sådant villkor för beslut om lån vilket tillförsäkrar kommunen förmedlingsrätt till bostäder som med stöd av statliga lån tillkommer i flerfamiljshus och småhus som inte bebos av låntagare — säger emellertid departementschefen i proposition 100 år 1967 följande: "Tillämpning av lånevillkoret innebär ett visst ingrepp i byggherrarnas och bostadsupplåtarnas verksamhet. Staten måste därför enligt min mening ha möjlighet att se till att den kommunala förmedlingsverksamhet som lånevillkoret avser bedrivs på ett sätt som är förenligt med allmänna bostadsförsörjningssynpunkter. Jag anser det därför nödvändigt att förena villkoret med vissa minimikrav som kommunerna skall iaktta vid tillämpningen. Det innebär att i vissa hänseenden *anvisningsnormer* måste anknytas till villkoret." Det är mot den angivna bakgrunden enligt motionärernas mening befogat att i de statliga anvisningsnormerna ange att kommunerna i sin förmedlingsverksamhet bör sträva efter att uppnå en allsidig social sammansättning i bostadsområdena. Som tidigare nämnts är möjligheterna för kommunerna begränsade att på kort sikt bidra till en väsentligt minskad bostadskategorisering. Den närmaste uppgiften gäller inte minst att motverka en ytterligare skärpning av kategoriseringen.

Ett förhållande som för närvarande kan försvåra kommunernas ansträngningar att via förmedlingsverksamheten främja en jämn social sammansättning är den möjlighet att i praktiken kringgå bestämmelsen om kommunal bostadsförmedling som vissa fastighetsägare utnyttjar genom att vid upprepade tillfällen vägra att godta den sökande som förmedlingen anvisar. En dylik bristande lojalitet mot de syften som ligger bakom bostadslånesystemet från enskilda hyresvärdars sida kan hårt drabba individer som lever under dåliga boendeförhållanden. Man bör bl. a. mot denna bakgrund överväga att i bostadslånekungörelsen stadga rätt att återkräva bostadslånet i fråga av fastighetsägare, som utan skälig anledning vägrar att acceptera av den kommunala förmedlingen anvisad bostadssökande. Prövning av frågan om vägran kan anses skälig kan läggas på länsbostadsnämnd eller hyresnämnd.

Med hänvisning till vad ovan anförts får vi hemställa,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära att en översyn görs av de till bostadslånekungörelsen knutna anvisningsnormerna för kommunal bostadsförmedling i syfte att främja en allsidig social sammansättning av de boende i olika bostadsområden i enlighet med de riktlinjer som anges i motionen; vidare att i bostadslånekungörelsen stadgas rätt att återkräva statligt bostadslån av fastighetsägare som utan skälig anledning vägrar att acceptera av den kommunala förmedlingen anvisad bostadssökande i enlighet med de riktlinjer som anförts i motionen.

Stockholm den 28 januari 1970

Mats Hellström (s)

Per Bergman (s)

Eric Svenning (s)

Tage Hansson (s)

i Piteå